

Lärarhandledning
för högstadiet

Världsarvet Drottningholm

– Upplysningen genom drottning Lovisa Ulrika

Världsarvet Drottningholm är en unik plats för att lära sig om den svenska upplysningstidens skeenden och ideal. Här vistades Sveriges mest framstående vetenskapsmän under mitten av 1700-talet, här samlades tidens kulturella elit för att uppleva landets främsta scenframträdanden och här fick handeln och intresset för det ostindiska ta fysisk form.

Upplysningen genom drottning Lovisa Ulrika är ett pedagogiskt klassrumsmaterial om upplysningstiden, drottning Lovisa Ulrika och Drottningholm. Målgrupp är årskurs 7–9.

Du som är lärare kan använda materialet i klassrummet efter besök på Drottningholms slott eller Drottningholms Slottsteater. Materialet går självklart att använda utan ett besök på Drottningholm, men då kan eleverna behöva mer bakgrundsinformation. På **www.kungligaslotten.se** och **www.dtm.se** kan du läsa mer om Drottningholm och drottning Lovisa Ulrika.

Klassrumsmaterialet består av åtta övningar. Vissa övningar hänger ihop med slottet medan andra har en tydligare koppling till teatern. Övningarna är därför markerade *slottet* och/eller *teatern*. Till vissa övningar finns bilder eller annat källmaterial. De hittar du längst bak i materialet.

Drottningholms slott, Drottningholms Slottsteater och Kina slott kan besökas av skolklasser under vår och höst, och de historiska parkerna är tillgängliga året runt. Det finns särskilda visningar om Upplysningen och drottning Lovisa Ulrika på Drottningholms slott och Drottningholms Slottsteater. Information om innehåll och hur du bokar finns längre bak i det här materialet. För skolor på besök i slottsparken finns även en dramatiserad audio-guide där man vandrar med drottning Lovisa Ulrika genom Världsarvet. Ladda ner den kostnadsfria appen **Kungliga promenader (Royal Walks)** i **App Stores** och **Google Play**.

Det pedagogiska materialet kan laddas ner från **www.kungligaslotten.se/skolor** och **www.dtm.se**. Du väljer själv de övningar som du tycker passar din undervisning och dina elever bäst. Lycka till med materialet!

Världsarvet Drottningholm

Sedan 1991 finns Drottningholms slottsområde upptaget på FN-organet UNESCO:s Världsarvslista, som en plats omistlig för mänskligheten.

Motiveringen till utnämningen:

”Drottningholms slottsområde – med slott, teater, Kina slott och slottsparken – är det bäst bevarade exemplet på ett kungligt slott uppfört på 1700-talet i Sverige och som samtidigt är representativt för all europeisk kunglig arkitektur från denna tid, uppförd med Versailles som förebild och inspirationskälla.”

Lovisa Ulrika av Preussen 1720–1782

Med den begåvade och högt bildade Lovisa Ulrika fick Sverige en av sina främsta kulturpersonligheter. Ingen annan svensk drottning har satt djupare spår inom teatern än Lovisa Ulrika som även blåste liv i hovets nöjesliv. Hon byggde upp slottsteatrarna på Drottningholm och Ulriksdals slott.

Lovisa Ulrika var präglad av den franska upplysningens ideal. Som drottning använde hon sina resurser till att främja kultur och vetenskap. Hon stödde bland andra den svenska författarinnan Hedvig Charlotta Nordenflycht och hon var även beskyddare för Carl von Linné och brevväxlade med Voltaire.

År 1753 grundade Lovisa Ulrika Kungl. Vitterhetsakademien som är ett kunskapscenter för forskning inom humaniora. Sommaren 1753 fick hon Kina slott i födelsedagspresent, vilket än idag berättar om 1700-talets kontakter med Kina genom Svenska Ostindiska kompaniet.

Drottningholms slott

Kungafamiljen flyttade in på Drottningholms slott 1981. Idag är slottet kungaparets permanenta bostad. Rummen i slottets södra del är reserverade för dem. I stort är slottet och parken öppna för besökare året om.

Två drottningar har präglat Drottningholm. Hedvig Eleonora lät bygga slottet och Lovisa Ulrika tog slottet in i den moderna tiden. Slottet skapades under stormaktstiden och här finns landets främsta barockmiljöer. Till höjdpunkterna hör ett hisnande trapphus och en parad-sängkammare i guld. Under upplysningstiden blev slottet en samlingsplats för tidens intellektuella, här finns ett känt bibliotek där bland andra Carl von Linné vistades.

Slottet byggdes efter franska förebilder av arkitekt Nicodemus Tessin den äldre på uppdrag av drottning Hedvig Eleonora. Flera kungligheter har sedan dess satt sin prägel på slottet.

Drottningholms Slottsteater

Slottsteatern på Drottningholm byggdes 1766 för drottning Lovisa Ulrika. Teatern med dess kulisser och originalmaskineri i trä är ett lekfullt exempel på upplysningstidens vurm för teaterkonst och illusionsmakeri.

I salongen finns målade marmoreringar, konsoler i papier maché och pilastrar av gips. Under scengolvet finns det genialiska maskineriet med kulissvagnar och gångspel. Med hjälp av dess konstruktion skapas makalösa effekter som åskmuller, böljande vågor och dramatiska scenväxlingar. Scenarbetarna arbetar än idag med samma utväxlingstrummor, valsar, block, rep och motvikter som maskinisterna gjorde på 1700-talet och till teatern hör även ett trettiotal bevarade scenbilder – en kulissvärld anpassad till 1700-talets repertoar.

Efter drottning Lovisa Ulrika övertog hennes son Gustav III slottsteatern och fortsatte att utveckla den svenska opera- och teaterkonsten, med hjälp av skådespelare som Monvel, kompositörer som Naumann och Kraus, balettmästaren Gallodier och arkitekten Desprez.

Teatern är ur ett internationellt perspektiv en unik byggnad. Det är den enda 1700-tals-teatern i världen som fortfarande använder originalscenmaskineriet regelbundet.

ÖVNINGAR

1. Bilden av Lovisa Ulrika (slottet och teatern)

Syfte: Öva på att ställa frågor till historiska källor samt att tolka, kritiskt granska och värdera dessa. Analysera samtida och historiska bilders innehåll, uttryck och funktioner.

Ämne: historia, bild

Material: olika porträtt av Lovisa Ulrika

Som ung lärde Lovisa Ulrika känna författaren och filosofen Voltaire. Han kallade Lovisa Ulrika för sin Pallas Athena, den romerska motsvarigheten till gudinnan Minerva, kulturens beskyddare. Interiören och konsten på Drottningholm präglas av den antika mytologin. På teaterns ridå finns Lovisa Ulrika målad som gudinnan Minerva.

Del 1. Reflektera och diskutera: Vem var Lovisa Ulrika? Vem ville Lovisa Ulrika identifiera sig med? Vad såg andra hennes som? Varför ville Lovisa Ulrika identifiera sig som en gudinna? Vilka egenskaper ansågs hon sig ha genom att se sig som Pallas Athena/Minerva?

Jämför med idag. Vilken typ av ideal finns idag? Hur vill kända personer bli sedda eller identifierade?

Del 2: Bildanalys. Undersök porträtt av Lovisa Ulrika i olika åldrar. Vilka detaljer ser ni i porträtten? Vad är likt respektive olik? Vad berättas genom att måla henne på detta sätt?

2. Samlaren Lovisa Ulrika (slottet)

Syfte: Få kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser. Öva på att ställa frågor till historiska källor samt att tolka, kritiskt granska och värdera dessa.

Ämne: historia

Material: bilder på föremål

Lovisa Ulrika samlade på målningar, teckningar, böcker och manuskript, mynt, medaljer, antiker och andra skulpturer samt naturalier. Genom samlingarna kunde Lovisa Ulrika sprida upplysningens idéer och främja vetenskap, konst och kultur.

Att samla på böcker för att skaffa sig bildning var ytterst viktigt. Lovisa Ulrika lät köpa in böcker av alla de stora upplysningsfilosofierna. I hennes bibliotek fanns fransk och engelsk skönlitteratur, historiska verk samt antika författare i fransk översättning.

Lovisa Ulrika samlade på naturalia, exempelvis mineraler, växter, insekter, snäckor, koraller och fossiler. Hon gjorde i ordning ett museum för sina samlingar innanför biblioteket i slottet. Hon kände Carl von Linné och hon intresserade sig för hans botaniska trädgård. Lovisa Ulrika hade i sina museikabinett även en romersk myntsamling med cirka 14 000 romerska mynt.

För Lovisa Ulrika var målningar det vackraste prydnader man kunde ha i ett rum. Att samla på konst var också ett sätt för kungligheter att visa sin goda smak och rikedom. Hennes samlingar finns idag på många bibliotek, arkiv och museer. Mycket av naturaliesamlingen lade grunden till Naturhistoriska Riksmuseet, konsten till Nationalmuseum och hennes mynt och medaljer blev så småningom Ekonomiska museet – Kungliga Myntkabinettet.

Del 1. Reflektera och diskutera: Vad samlade Lovisa Ulrika på? Varför tror ni att hon samlade på just de sakerna? Vad berättar samlingarna om samhällets ideal och tiden hon levde i?

Jämför med idag. Finns det något som ni samlar på? Varför samlar ni på just det?

Del 2: Gissa föremålen! Vad är det för saker? Hur ser de ut? Form, färg, material? Vad användes föremålen till? Varför samlade Lovisa Ulrika in just de här? Vad berättar de om 1700-talet?

3. Historiebrukaren Lovisa Ulrika (slottet och teatern)

Syfte: Reflektera över hur historia kan brukas i olika sammanhang och för olika syften.

Ämne: historia

Material: interiörbilder från slottet, teaterns scendekor Blå pelarsal

Historiebruk handlar om hur vi människor använder historia i olika syften. I en kunglig uppfostran och undervisning hade historien och olika historiska personer en stor och viktig plats. Historiska förebilder var betydelsefulla för Lovisa Ulrika och andra kungligheter. Historiska jämförelser användes också i den egna politiken och maktutövningen. Praktfulla äldre inredningar och inventarier användes under 1700-talet liksom äldre byggnader för att markera anor, traditioner och kontinuitet. På teatern spelades opera, en konstform som uppstod i Florens under 1500-talet som ett försök att återuppliva antikens musikdramer.

Reflektera och diskutera: Varför var det viktigt för Lovisa Ulrika att ha gamla saker i sitt slott? Vad var hennes syfte med det? Varför spelade man på 1700-talet skådespel som hängde ihop med antiken? Varför var just antiken så viktig?

Jämför med idag. Hur använder vi historia idag? Vilka historiska kungligheter lyfts fram som extra viktiga idag? I vilka sammanhang är de viktiga? Varför?

4. Fascinationen över det okända (slottet)

Syfte: Få kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser. Analysera samtida och historiska bilders innehåll, uttryck och funktioner.

Ämne: bild, historia, samt om historiska begrepp

Material: bilder på Kina slott

Kina fascinerade Lovisa Ulrika såväl som andra människor i Sverige på 1700-talet. När Lovisa Ulrika fyllde 33 år fick hon ett kinesiskt slott av sin make. Det kallas Kina slott och finns fortfarande kvar i dag vid Drottningholm.

Det var även under den här tiden som Svenska Ostindiska kompaniet bildades och Sverige började importera varor och föremål som man tidigare aldrig sett. Dyrbarheter såsom te, siden och porslin blev snabbt populära. Ett av kompaniets skepp uppkallades efter Lovisa Ulrika och reste fyra gånger till Kina och tillbaka.

I merkantilismens anda skapades på Drottningholm en liten hantverksby som fick namnet Kanton. Här tillverkades sidenband, strumpor och finsmide. Här lät Lovisa Ulrika plantera mullbärsträd för att kunna odla eget silke. Tyvärr var Sverige för kallt så bara efter några år lades produktionen ned.

Del 1. Reflektera och diskutera. Varför byggdes det ett kinesiskt slott vid Drottningholm 1753? Vilket var syftet? Hur inreddes Kina slott?

Jämför med idag. Vilka platser i världen fascinerar människor i dag? Varför är exempelvis Asien populärt? Hur märks det? Vilka influenser får vi från Asien idag?

Del 2: Reflektera och diskutera. Vad betyder merkantilism? Varför ville Lovisa Ulrika odla eget silke? Varför var just silke viktigt på 1700-talet? Vilka andra exklusiva varor var populära?

Jämför med idag. Varför köper människor exklusiva varor idag? Finns det exklusiva varor idag som skulle kunna liknas vid sidenet på 1700-talet?

Del 3: Reflektera och diskutera. Made in China. Idag massproduceras många varor i Kina och varorna går att köpa billigt i olika nätbutiker. Vilka saker i ditt hem idag kommer från Kina? Varför köper människor varor från Kina idag? Vilken typ av varor är det? Hur skiljer sig dagens konsumtionsmönster från 1700-talets? Vilka likheter finns? Är det hållbart att köpa varor från andra platser långt bort? Motivera ditt svar.

5. Det franska idealet (slottet och teatern)

Syfte: Få kunskaper om aktörer och förändringsprocesser samt om historiska begrepp. Analysera samtida och historiska bilders innehåll, uttryck och funktioner.

Ämne: historia, bild

Material: Bild rocaille i teatern

Under 1700-talet intog Frankrike en närmast ohotad förstaplats inom det kulturella området runtom i Europa. Att efterlikna de franska idealen var ett sätt att höja anseendet för den egna nationen. Att värna språket var viktigt. Både svenska, latin och franska. Man använde sig gärna av franska låneord då svenskan ansågs rå och omodern. Ofta pratades franska vid hovet. Men det fanns också de som var kritiska och tyckte att de franska vanorna gjorde människor en smula högfärdiga.

Inom konsten var inredningsstilen rokokon ett ideal. Den uppstod i Frankrike inspirerades av naturens former och rörelser. På slottet användes gärna formen av snäckor och musslor som utsmyckning i arkitektur, inredning och på möbler. Formen kallades för *rocaille*, vilket betyder klippa på franska.

Reflektera och diskutera: Varför tyckte 1700-talsmänniskorna att just Frankrike var så speciellt? Varför pratade kungligheter franska?

Jämför med idag. Vilket land är idag idealet och som vi får mycket inspiration från? Ge exempel på saker, fenomen eller liknande som kommer från just det landet.

Vilka ord i dagens svenska kommer från ett annat språk? Hur har det ändrats över tid?

6. Teaterns plats vid 1700-tals hovet (slottet och teatern)

Syfte: Få kunskaper om aktörer och förändringsprocesser samt om historiska begrepp.

Ämne: historia

Material: Bild exteriörbild teatern

Teaterföreställningar ingick som en självklar del i 1700-talets europeiska hovliv. Föreställningarna gav underhållning, men också allmän fostran, övning i franska språket och kunskap om hur man skulle uppföra sig.

Under 1700-talet präglades hovlivet på Drottningholm av två ovanligt kultur- och teaterintresserade innehavare nämligen drottning Lovisa Ulrika och hennes son kung Gustav III. Lovisa Ulrika hade rika opera- och teatererfarenheter från hovet i Berlin och hon tog hit internationella artister och musiker från Italien och Frankrike. Under Lovisa Ulrikas tid uppfördes tre fristående teaterbyggnader på Drottningholm, 1752, 1754 och 1766. Den första revs, den andra brann och den tredje finns kvar idag.

Reflektera och diskutera: Varför byggdes teatrar på Drottningholm? Varför var teatern en så viktig plats på 1700-talet?

Jämför med idag. Vilka platser – liknande 1700-talets teater – är viktiga för människor idag? Varför? På vilka andra världsarv finns det teatrar?

7. Olika liv på samma teater (teatern)

Syfte: Öva på att tolka, kritiskt granska och värdera historiska källor. Få kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser.

Ämne: historia

Material: lönelistor från teatern

Drottningholmsteatern fungerade under 1700-talet som ett teaterhotell. Här bodde artister och övriga teaterarbetare tillsammans med sina familjer. Teatern kunde inrymma upp till 150 personer i 22 kombinerade sovrum och loger i övervåningen och bakom scenen samt i enklare rum i källaren. Rummen med fönster mot slottet disponerades av högre hovfunktionärer. Bakom scenen byggdes en matsal och i källaren ett stort kök och ett vedförråd.

Reflektera och diskutera: Undersök lönelistorna från teatern. Vilka var människorna som arbetade på teatern? Vad hette de? Vilka olika titlar fanns med i lönelistan? Vad fick de för ersättning? Fanns det skillnader mellan kvinnor och män? Vad berättar lönelistorna om 1700-talets samhälle? Vad tror du ansågs vara en bra ersättning? Tror du personerna var nöjda med sin lön? Motivera ditt svar.

Jämför med idag: Finns några av yrkena idag? Hur tror du en modern lönelista från en teater idag skulle se ut? Finns det likheter respektive skillnader?

8. Drottningholmsmaskineriet (teatern)

Syfte: Få kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser. Analysera samtida och historiska bilders innehåll, uttryck och funktioner.

Ämne: historia, bild

Material: bilder på scendekorer.

Drottningholms Slottsteaters maskineri är det enda 1700-talsmaskineri i världen som fortfarande används vid föreställningar. I maskineriet finns det tekniska delar som skapar effekter på scenen och visuella delar såsom dekorer. På några sekunder kan kulisserna växlas. Tekniken påminner om den på ett stort segelfartyg.

Ovädersmaskiner var eftertraktade i de flesta föreställningarna. De skapade av ljudeffekter som lät som oväder. För vindars vinande och sus fanns en maskin med en cylinder av träribbor övertäckt med väv, som manövreras med handvev i olika hastigheter. För åskmuller fanns en kanonkula som rullades över scengolvet. För åska fanns en långsmal trälåda på scenvinden, fylld med stora gråstenar som skramlade runt. Åska kunde också framställas genom att skaka en metallplåt. För snabba blixtar kunde ett särskilt pulver tändas och för regn rullades ett hjul fyllt med torra ärtor.

Dekorerna eller scenbilderna framställdes alltid i perspektiv där alla linjer strävar samman i en punkt i mitten av scenen. Genom ett begränsat antal dekoruppsättningar kunde man trola fram himmel, helvete, klippor, skogar, palats, fältläger, havsstränder och stadsgator. Det vill säga de miljöer som krävdes för 1700-talets teater-, opera- och dansföreställningar.

Idag finns 15 fullständiga originaldekorer med fonder, kulisser och sättstycken kvar från 1700-talet.

Reflektera och diskutera: Vad berättar dekorerna och maskineriet om vilken typ av pjäser som spelades på teatern på 1700-talet? Varför tror du man valde att spela upp denna typ av skådespel? Vad berättar det här om 1700-talets samhälle?

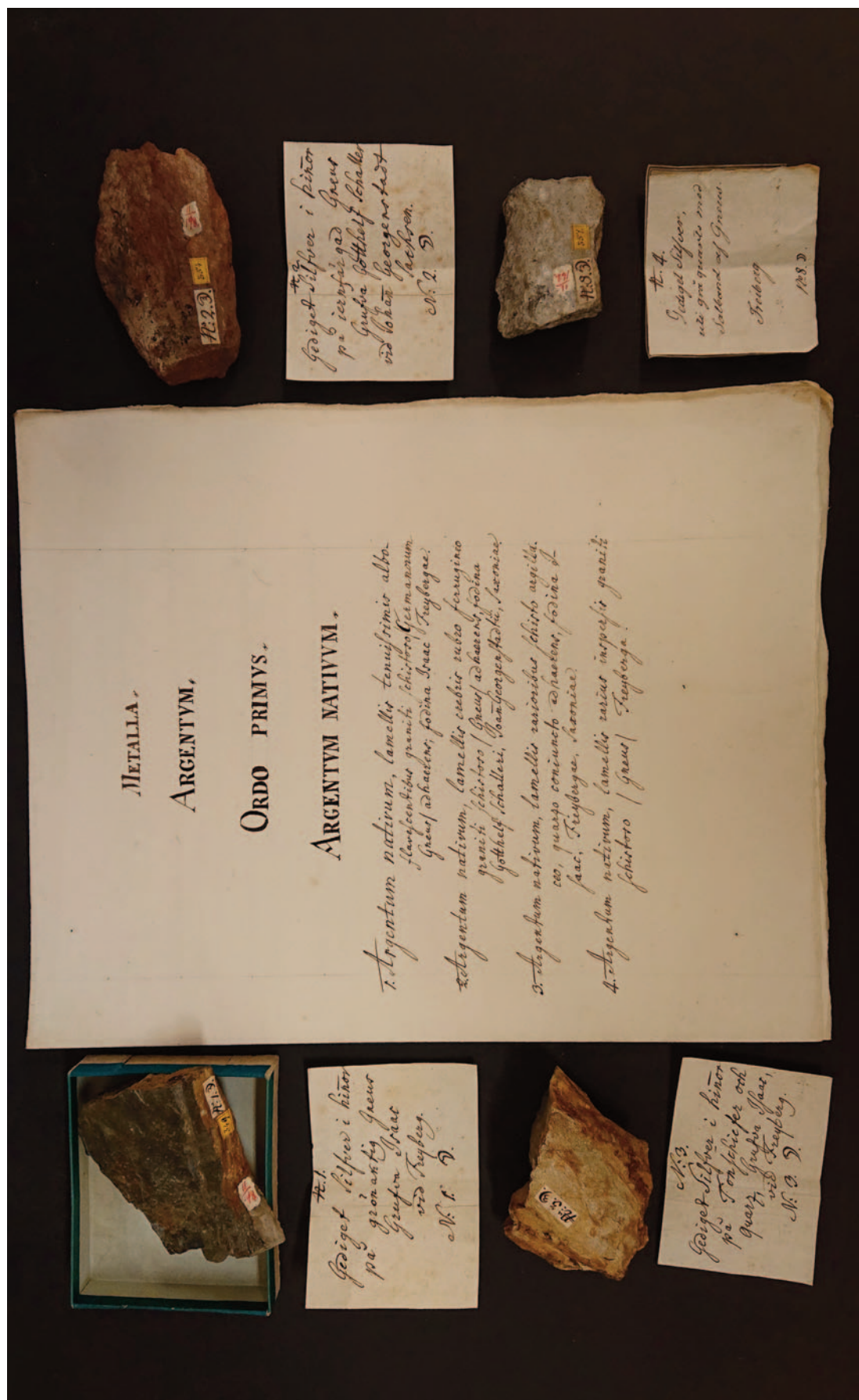

Bild till övning 2

Hamamelis. Linn. spec. 124.
Troll-Hazel af svenska och engelsmän.

Växer ymnigt i skogar i nord america.

Blomstrar som bäst midt uti October n. st.

Ängen af leveten utaf barken makalös mot ögnfäcka.

Crataegus foliis ovatis repando-angulatis serratis glabris. Linn. spec. 476:3.
Cockspur-Hawthorn af Engelmän i America.

Växer ymnigt i skogarna i Norra America.

Börjar blomstra i nya Sverige vid d. 5. maj n. ft.

Brukas i America till samma förmål som vår Europeiska Hagtorn; men var dock i så långt när så god till lifvande häcker som vår.

Acer folius quinquepartito - palmatis acuminato-dentatis, Linn. Spec. 1055:4.
Sugar-Maple af Engelmän.
Rinnträ af Svenska, äfven Säcker-Konn.
Erable af Fransöfverne.

Växer i myckenhet uti skogarna i Canada.

Hvarje detta trä brukas, finnes angif uti Kalm's berättelse om nyttan af
 några växter från norda America N:o 4. samt Kongl.-Svenska Vetk. Handl. för
 år 1751. p. 144. och följande.

Facit till övning 2

Silvermedaljer

Lovisa Ulrika präglade många nya medaljer att dela ut. En medalj till svenska spinnerskor med texten *Till heder för denna Quinna, som så fint och snällt kan spinna*, 1751, och en medalj när det planterades mullbärsträd vid Kina slott med texten *Jämväl i Norden, Mullbärs träns plantering*, 1755.

Silvermalmsstuffer, 1723

Stuffer betyder provstycken av mineral eller bergarter. På bilderna ser man silvermalmsstuffer från 1723.

Lovisa Ulrika var intresserad av gruvdriften i Bergslagen och i Dalarna, 1750 stod järnmalmen för 70% av Sveriges export. Hon klättrade ned i gruvor och förfasades över hur dåligt arbetarna hade det.

Aldrig har jag sett något så fruktansvärt och det påminde om helvetet och skärselden... att de sänker sig ned i en tunna och att deras liv hänger på ett rep som när som hest kan brista... Jag kunde inte låta bli att tänka på att kärleken till rikedomar är så stor att man utsätter folk för ett sådant färligt arbete...

Insekter

Lovisa Ulrika anställde Carl von Linné för att katalogisera samlingarna. I hennes samlingar av insekter finns flera fjärilar som tidigare tillhört Linné.

Vit och svart fjäril. *Protesilaus protesilaus* är en fjärilsart som först beskrevs av Carl von Linné 1758. *Protesilaus protesilaus* ingår i släktet *Protesilaus* och familjen riddarfjärilar. Lever framför allt i Central- och Sydamerika.

Blå fjäril. *Morpho menelaus* är en fjärilsart som beskrevs av Carl von Linné 1758. *Morpho menelaus* ingår i släktet *Morpho* och i familjen praktfjärilar. Lever framför allt i Central- och Sydamerika.

Botanik

Carl von Linné hade många lärjungar. En av dem hette Pehr Kalm. Han reste till Nordamerika och Kanada och från sina resor tog han hem exempel på växter som kom att ingå i Lovisa Ulrikas samling.

På bilderna ser man trollhassel, havtorn och lönn.

Bild till övning 4

Bild till övning 7

NU BRUKELIGA UNDERHÅLLSSÄTT

(vid tjänstgöring på Kungsgårdarna)

(undertecknat H.F. von Düben, Drottningholm)

1:o Ett bord för fru Olin i dess rumm

fru Augusti

Capel mäst Utini

Stenborg

Kasten (Karsten)

6. Secret: Kexel

hwarocken får en bouteille win men Utini 2, caffè efter middagen och frukost i deras rumm

2:o Ett bord för Gallodier,

Mayarde (Maurde)

Madame Sologni

Dutilli

Sr (?) Dutilli

Madam Baptiste

Madsle Baptiste

Baptiste; stundom med capellet

Madsle Lundblad

Slotsberg

Stading

Chatillon

Charles Utini

Tellerstedt

15 Msle Ekerman då hon spelar

3:o Hwar och en får 1 bout. Win men Gallodier 2, caffè efter middagen och hämtad frukost.
Alla Danseurer och Danseuser få utom dess för Baletten 1 bout. win hwar och en, figuranter ½
Figurantskor ¾, barnen få äfwen win

4:o Ett tredje bord för capellet tillika med några Acteurer af Operan såsom Biörkman, Nordén
etc utgöra 28 personer mästa dels, utom dem som af capellet få kostpengar, alla dessa personer
få äfwen 1 bout. win hwar.

5:o Capellister som få kostpengar äro flera till antahlet.

6:o 3 Capellister som få kostpengar fast Kongl. Majts Laqueyer ej få.

7:o Sångare i Choren wowo senast d. 11 Julii och följande dagar.....22

8:o Sångerskor äfwenledes.....20

9:o Figuranter.....14

10:o Figurantskor.....11

alla dessa få kostpengar efter 5 d om dagen:

af hof-förtäring

Bild till övning 7

Cammereraren och Bokhållare
kostpengar och 1 bout. win
Machinisten do – do –
Mästerskräddaren.
souffleuren
11 do timmermän
snickare
handtlangare
skräddare gesäller
Friseurer
Comparses kostp: af Opera medlen
120 Ljus för Theatren, värkstäder och loger, med mera af hof oeconomien

von Dübens redogörelse är gfogad till ett av teaterdirektionen uppgjort förslag till reglemente – med marginalkommentarer av Düben – som bl a upptar följande bestämmelser:

Så snart Kongl. Majest i nåder förständigat Directeuren af Dess Capell och Spectavler, att antingen alla eller en del af de under hans lydno stående Personer skola sig vid något af de Kongl. Lust-slotten till tjänstgöring infinna, åligger Directeuren, att om deras fram och åter resa, samt alla vid ett sådant tillfälle nödige transporter i god tid föranstalta genom requisitioner till Kongl. Stallet, lagt varfvet elr, Politie kammaren elr Bref till Landhöfdingarne, alt som omständigheterna det fordra. Den härvid oumgångelige skjutsen betalas af Kongl. Majets alfvarliga vilja, att alla dylika transporter så af personer, som saker, göras, då det beqväml. Ske kan, sjöledes, hvarigenom onödig kåstnad undvikas och Kongl. Majests egen Cassa icke betungas; varand till den ändan strängeligen förbuditt att bevilja vagnar åt andre Personer, än Capell och Balettmästare samt Theatrens Förste Acteurer och Danseurer, eller de som genom redan slutne Contracter nu därtill rättighet äga.

/.../

De personer som hafva bord bekomma efter vanligheten för sina ruma hvar och en Ett gult vaxljus för en eller två dagar alt efter årstiden.

Till alla andra af Theatrens folk bebodde rum, gifves åt ett större rum tvänne och åt ett mindre ett Talgljus antingen hvarje eller hvarannan dag efter årstiden. (ämel. Opera dagarna så wäl som de i projectet deteminerade dagar).

Dessutom efter vanligheten Ljus för Theatren, Spectaclesalen, Loger och Värkstäder, hvaraf i anseende till olika behof icke något vist antal kan utsättas; likaledes ved, då den behöfves. Alla ofvannämnda utgifter och behof bestridas af Hof-förtäringen, men på det den samma icke må onödigt vis betungas, tillåtes icke på dess bekostnad mera, än trenne general Repetitioner af ett nytt Theatre stycke och utaf ett sådant, då det ej uppå längre tid blifvit upfördt allenast en repetition, så framt icke Kongl. Majest: vid särskilde tillfällen annorledes därom i nåder förordnar. Förste och Andre Acteurer och Actricer, Danseurer och Danseuser tillåtas såsom förut, att, fast icke repetition hålles, dagen för ett Spectacle utkomma; men då få de allenast bord till aftonen.

Källa:

Agne Beiljer, *Drottningholms slottsteater på Lovisa Ulrikas och Gustaf III:s tid*, LiberFörlag, Stockholm 1981, s. 296–298.

4. 20
Condor Janist eximius
Rag^{te} - Opera m. m.

Om Söfsh. mäst. i anseende
salafakt att med att undersöka
projekt inkomna vorande för
gläning och fastsättning
om Söfsh. mäst. för fast
kapel och Opera; Om jag
trost mig vora uppgiften
det en beräknad undersök
het.

1st Sett.
 Ett bonus för sin Disposition
 för Augusti
 Capel Gustaf Utoni
 Hamborg
 Kasten

6. Secret: Kexel
Zinnroden aus dem Contellin
man Altin 2, Caffi apthas und
Zagau ad fustaffi vaxat man
2° (alt bouf Gallodis,
magard)

Madame Joliger
Du Tell
J^e Du Tell
Madame Baptiste
Mad^e Baptiste
Baptiste; Moudan and J^e
Mad^e Landblad
Hoteberg
Kadiny
Chateillon
Charles Utini
Tellerstedt.

15 Miss Sherman du Jon /
3^d Jour ordan fair 1 boutzoin man
Gallodier h, Caffi' after cooidag
no fainted fin' last.
cellar Dancow at Dancow.

4th = *Actaea* var. *fo. Ballella* 1 bush
 in *poarodum*, *figurate* 2
Figurate 3, *barua* *fo*
ofra *in*
 4th = *fl. lycop. bow* *fo. papillat* *thick*
near *antra* *actaea* *of* *open*
open *Northwestern* *decid.* *at*
actaea 28 *probus* *decid.* *act.*
act. *one* *fo.* *of* *papillat* *fo*
act. *paper*, *act.* *act.* *paper*
fo *act.* *act.* *act.*
 5th = *Capellatus* *fo* *act.*
in *fl.* *act.*
 6th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 7th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 8th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 9th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 10th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 11th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 12th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 13th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 14th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 15th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 16th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 17th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 18th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 19th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 20th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 21th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 22th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 23th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 24th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 25th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 26th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 27th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 28th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 29th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 30th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 31th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 32th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 33th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 34th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 35th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 36th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 37th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 38th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 39th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 40th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 41th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 42th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 43th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 44th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 45th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 46th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 47th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 48th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 49th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 50th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 51th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 52th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 53th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 54th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 55th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 56th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 57th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 58th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 59th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 60th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 61th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 62th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 63th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 64th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 65th = *Capellatus* *fo* *act.*
act. *act.* *act.*
 66

1772
 Guds for Tjeneres, vandræds-
 og Lygts vordt udsættelse
 af Jof. Oprejsning.
 Jeg mæger i vndersejls-
 forfættelse at lide vnder Guds
 Rægt: og har liddet liden
 bønne ind at den vandræds-
 boudet, tillid daffig med
 enen. Dunder sigt angikende
 i vndersejls for hunder
 forfættelse indget liden.
 ind det projekt for af
 Guds Oprejsning Dyr, tiones
 i dette vnder liden enen
 angikende, ind: for sigt
 angikende enen en en en
 afboudet den pannen
 Dyr, tione.
 Drottningens 8 Aug. 1772
 H. F. v. Dubou

Bild till övning 8

Bild till övning 8

DET PEDAGOGISKA MATERIALETS KOPPLING TILL LGR 22 FÖR ÅRSKURS 7–9

Historia

Undervisningen i ämnet historia ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder samt om historiska begrepp och långa historiska linjer
- förmåga att ställa frågor till historiska källor samt att tolka, kritiskt granska och värdera dessa
- förmåga att reflektera över hur historia kan brukas i olika sammanhang och för olika syften.

Bild

Undervisningen i ämnet bild ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- förmåga att analysera samtida och historiska bilders innehåll, uttryck och funktioner

VISNINGAR

Lovisa Ulrika – upplysningens drottning

När Lovisa Ulrika fick Drottningholms slott i bröllopsgåva kunde hon förverkliga alla sina visioner och idéer om ett upplyst Sverige. Hon levde i en tid där samlandet och undersökandet av världen var av största vikt och på slottet skapade drottningen en plats för både vetenskap, kunskap och nöje.

Här lät Lovisa Ulrika bygga sitt eget bibliotek, där de allra senaste utgåvorna av Europas mest berömda författare samlades. Här lät drottningen inreda ett flertal rum med spännande naturalier som snäckor, växter och mineraler från världens alla hörn som hon tillsammans med kända vetenskapsmän som Carl von Linné lät katalogisera, undersöka och imponeras av.

I 33-årspresent fick drottningen även ett kinesiskt litet slott där hon kunde visa upp sina vackra föremål från länder långt, långt borta men där hon också kunde tillbringa sköna sommardagar, med högläsning, god mat och umgänge med den närmaste familjen.

I visningen *Lovisa Ulrika – upplysningens drottning*, på Drottningholms slott, får du möjlighet att möta en av våra mest kända drottningar och hennes fascinerande värld där upplysningstidens idéer, tankar och visioner blomstrade.

Visningen riktar sig till högstadiet och är anpassad till läroplanen (Lgr22)

Tid: 45 minuter. Max 30 deltagare/grupp.

Pris: 900 kr vardagar maj–september.

drottningholm@kungligaslotten.se, 08-402 61 00

Upplysningens teater

*En temavisning om Lovisa Ulrika och
1700-talets idé- och kulturvärld*

Vad kan Lovisa Ulrikas teater berätta om upplysningstiden och 1700-talets idévärld?

Vad hade svensk kultur med de franska filosoferna att göra? Hur gestaltade man begrepp som förnuft och känsla på en hovteater? Och vilken roll spelade egentligen en drottning i svenskt teaterliv?

Följ med på visningen Upplysningens teater och upptäck hur 1700-talets idé- och kulturvärld levandegjordes på Drottningholms Slottsteater.

Visningen fokuserar på historiebruk, identitet och framväxten av upplysningskultur under 1700-talet.

Visningen riktar sig till högstadiet och är anpassad till läroplanen (Lgr22)

Tid: 45 minuter. Max 30 deltagare/grupp.

Pris: 900 kr vardagar maj–september

formedling@dtm.se, 08-556 931 19

Begreppslista skolvisning

”Lovisa Ulrika upplysningens drottning”

Antik mytologi	Museikabinett
Dynasti	Naturalier
Carl von Linné	Svenska Ostindiska Kompaniet
Encyklopedin	Statskupp
Filosof	Upplysningen
Katalogisera	Vetenskap
Lovisa Ulrika	Vitterhetsakademien
Merkantilism	Voltaire

Boktips:

Rainer, Claes, *Lovisa Ulrika: konst och kuppförsök*,
Bokförlaget Langenskiöld, Stockholm, 2019

Laine, Merit, *"En Minerva för vår Nord": Lovisa Ulrika som samlare, uppdragsgivare och byggherre = [A Minerva for the North] : [queen Lovisa Ulrika, her collections and commissions of art and architecture]*, M. Laine [distributör],
Diss. Uppsala : Univ., Stockholm, 1998

Nilsson, Sten Åke (red.), *Drottning Lovisa Ulrika och Vitterhetsakademien*, Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akad., Stockholm, 2003

Digitala källor:

<https://www.kungligaslotten.se/vara-besoksmal/drottning-holms-slott.html>

<https://www.kungligaslotten.se/regentlangd/lovisa-ulrika.html>

<https://www.kungligaslotten.se/artiklar-film-360/drottningholms-slott/2020-06-25-lovisa-ulrika--en-upplyst-drottning.html>

<https://www.kungligaslotten.se/artiklar-film-360/drottningholms-slott/2018-03-21-lovisa-ulrikas-bibliotek.html>

<https://www.kungligaslotten.se/vara-besoksmal/kina-slott.html>

Begreppslista skolvisning "Upplysningens teater"

Apollo	Minerva
Fallucka	Orfeusmyten
Foajé	Ridå
Gloire och Char	Scenbilder
Karusellspel	Teatermaskineri
Kuliss	Zémire och Azor
Loge	Åskmaskin

Boktips

Om slottsteatern på Drottningholm:

Göran Alm & Rebecka Millhagen (red.), *Drottningholms slott. Från Hedvig Eleonora till Lovisa Ulrika* (band I), Byggförlaget Kultur, Stockholm 2004

Agne Beijer, *Drottningholms slottsteater på Lovisa Ulrikas och Gustaf III:s tid*, LiberFörlag, 1981.

Boo von Malmberg (red.), *Drottningholm. En konstabok från Nationalmuseum*, Rabén & Sjögren, Stockholm 1966.

Jan Mårtenson, *Drottningholm. Slottet vid vattnet*, Bra böcker, 1985.

Barbro Stribolt, *Scenery from Swedish Court Theatres. Drottningholm Gripsholm*, Stockholmia Förlag, 2002.

Ove Hidmark mfl *Drottningholms Slottsteater. Dess tillkomst, öden och bevarande*, Byggförlaget, Stockholm 1993

Om skådespelarkonsten på 1700-talet:

Tomas Forser (red.), *Ny svensk teaterhistoria. Teater före 1800*, Gidlunds förlag, 2007.

Willmar Sauter & David Wiles, *The Theatre of Drottningholm – Then and Now. Performance between the 18th and 21st centuries*, Acta Universitatis Stockholmiensis, 2014.

Om Lovisa Ulrika som byggherre:

Merit Laine, *"En Minerva för vår Nord". Lovisa Ulrika som samlare, uppdragsgivare och byggherre*, Stockholm 1998.

Digitala källor

Om huset:

<https://dtm.se/om-huset>

<https://www.sfv.se/vara-fastigheter/sverige/stockholms-lan/slottparkerkungsgardar/drottningholm/drottningholms-slottsteater-och-teaterplan/>

<https://www.kungligaslotten.se/vara-besoksmal/drottningholms-slott/drottningholms-slottsteater.html>

Video om Drottningholmsteaterns maskineri:

<https://dtm.se/oppettider-och-visningar>

Världsarvsprojekt Lärarhandledning bilder teatern
Lovisa Ulrikafigurer, foto: Markus Gärder
Exteriör teatern, foto Elias Gammelgård
Scenkällaren, foto Tove Olsson Falk
Vägmaskinen, foto Drottningholms Slottsteater
Scenbild med fonden Drottningholms slott, foto Bengt Wanselius
Ridån, foto: Rolf Hintze

Drottningholms slott exteriörbilder, foto Rapahel Stecksén Kungl.Hovstaterna
Lovisa Ulrika, foto Markus Gärder Drottningholms slottsteater
Målning av Drottningholm konstnär Johan Pasch, foto Länsresidenset i Nyköping
Världsarvsloggan i Drottningholmsparken, foto Rapahel Stecksén Kungl.Hovstaterna

Bilder till övning 1.

Lovisa Ulrika drottning av Sverige, prinsessa av Preussen, Antoine Pesne, Nationalmuseum, Public Domain
Lovisa Ulrika Drottning av Sverige, prinsessa av Preussen, Grasognon Latinville, Nationalmuseum, Public Domain
Lovisa Ulrika, Lorens Pasch, Nationalmuseum, Public Domain
Änkedrottning Lovisa Ulrika, Lorens Pasch d.y. Nationalmuseum, Public Domain

Bilder till övning 2.

Belöningsmedalj för berömlig kvinnlig spinnslöjd, [CC BY 4.0] Evolutionsmuseet, Uppsala universitet
Medalj, plantering av mullbärsträd 1755, [CC BY 4.0] Evolutionsmuseet, Uppsala universitet
Silvermalmsstuffer, [CC BY 4.0] Evolutionsmuseet, Uppsala universitet.
Morpho menelaus, [CC BY-NC-SA], Evolutionsmuseet, Uppsala univ.
Protesilaus protesilaus, [CC BY-NC-SA], Evolutionsmuseet, Uppsala univ.
KALM, [CC BY 4.0], Evolutionsmuseet, Uppsala universitet

Bilder till övning 3.

Apollo, Trapphus, Drottningholms slott, Foto: Alexis Daflos Kungl Hovstaterna
Hedvig Eleonoras sängkammare, Drottningholms slott, Foto: Håkan Lind, Kungl Hovstaterna

Bilder till övning 4.

Kina slott, Foto: Alexis Daflos, Kungl Hovstaterna
Kina slott, Röda rummet, Foto: Sanna Argus Tirén, Kungl. Hovstaterna
Porslinsdocka och broderi, Sydda rummet, Foto: Lisa Raihle Rehbäck, Kungl. Hovstaterna
Terrakottafigur, Ovala salongen, Foto: Alexis Daflos Kungl Hovstaterna

Bild till övning 5:

Rocaille från loge i teatern, foto: Drottningholms Slottsteater

Bild till övning 6:

Déjeunersalongen, fasad, foto: Louise Berg

Bild till övning 7:

Lönelista från Drottningholms Slottsteater,
foto: Uppsala universitetsbibliotek

Bild till övning 8:

Scenbild, en stad, foto: Rolf Hintze
Scenbild, en bondstuga, foto: Rolf Hintze
Scenbild, romerskt palats, foto: Rolf Hintze

Bild till övning 8:

Drottningholms Slottsteater, scenen och salongen, foto: Tove Olsson Falk

Bild till övning 8:

Rep och block i teatermaskineriet, foto: Göran Ekborg
Gångspel i teatermaskineriet, foto: Göran Ekborg

De
Kungliga
Slotten

